

Компетенція контролюючих органів щодо адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації

Краковська Анжеліка Євгеніївна¹

Опубліковано	Секція	УДК
30.12.2024	Право	342.9+347.3

DOI:<https://doi.org/10.5281/zenodo.14869351>

Анотація. У статті проаналізовано деякі аспекти впливу цифровізації на адміністрування податків і зборів, компетенцію контролюючих органів. Зазначено, що в сучасних умовах процес впровадження цифрових технологій відбувається в усіх сферах суспільного життя. Досліджено правове регулювання компетенції контролюючих органів щодо адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації. Акцентовано увагу, що завдання та повноваження Державної податкової служби України, які містяться в Положенні, корелюються із компетенцією податкових органів, яка закріплена в Податковому кодексі України. Однак, чітко не визначенні обов'язки таких органів; не використано термін «цифровізація», хоча прослідковується тенденція щодо цифровізації послуг, розвитку інформаційно-комунікаційних систем і технологій, роботи з електронними сервісами та платформами, базами даних, реєстрами; потребують розширення повноваження контролюючих податкових органів тощо.

Зазначено, що податкове законодавство вимагає комплексного підходу до оновлення. Запропоновано внесення змін і доповнень до відповідних нормативно-правових актів та розширення компетенції контролюючих податкових органів в умовах цифровізації щодо адміністрування податків і зборів; поліпшення координації та взаємодії на рівні формування та реалізації державної податкової політики через розширення повноважень податкових органів з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій та цифровізації центральних органів виконавчої влади та місцевих органів виконавчої влади; відокремлення функції з реалізації державної податкової політики та функції з адміністрування інформаційно-комунікаційних систем, баз даних Державної податкової служби України тощо.

Ключові слова: контролюючий орган, податкові органи, Державна податкова служба України, державна податкова політика, компетенція, адміністрування податків і зборів, цифровізація, платники податків, інформаційно-комунікаційна система.

Competence of controlling authorities regarding the administration of taxes and fees in conditions of digitalization

Annotation. The article analyzes some aspects of the impact of digitalization on the administration of taxes and fees, and the competence of controlling authorities. It is noted that in modern conditions, the process of implementing digital technologies is taking place in all spheres of public life. The legal regulation of the competence of controlling authorities

¹ к.ю.н., доцент, доцент кафедри господарського та адміністративного права, Донецький національний університет імені Василя Стуса, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0577-8909>

regarding the administration of taxes and fees in the context of digitalization is studied. Attention is focused on the fact that the tasks and powers of the State Tax Service of Ukraine, which are contained in the Regulations, correlate with the competence of tax authorities, which is enshrined in the Tax Code of Ukraine. However, the responsibilities of such bodies are not clearly defined; the term "digitalization" is not used, although there is a tendency towards digitalization of services, development of information and communication systems and technologies, work with electronic services and platforms, databases, registers; the powers of controlling tax authorities need to be expanded, etc.

It is noted that tax legislation requires a comprehensive approach to updating. It is proposed to introduce changes and additions to the relevant regulatory legal acts and expand the competence of controlling tax authorities in the context of digitalization regarding the administration of taxes and fees; improve coordination and interaction at the level of formation and implementation of state tax policy through expanding the powers of tax authorities on issues of digital development, digital transformations and digitalization of central executive bodies and local executive bodies; separation of the function of implementing the state tax policy and the function of administering information and communication systems, databases of the State Tax Service of Ukraine; etc.

Keywords: controlling authority, tax authorities, State Tax Service of Ukraine, state tax policy, competence, administration of taxes and fees, digitalization, taxpayers, information and communication system.

Вступ

В сучасних умовах процес впровадження цифрових технологій відбувається в усі сфери суспільного життя. Не виключенням є й адміністрування податків і зборів, яке здійснюється контролюючими органами в межах їх компетенції. Адаптація законодавчих положень до нових реалій цифрової економіки, цифровізації адміністрування податків і зборів, забезпечення ефективності оподаткування, захист прав та інтересів як платників податків, так і держави є основними цілями для відповідних змін, а формування ефективної, прозорої та справедливої податкової системи має велике значення та сприятиме економічному зростанню і розвитку України.

Серед вітчизняних наукових досліджень, в яких проведено аналіз відносин щодо адміністрування податків і зборів, цифровізації в податковій сфері, податкових органів можна виділити роботи: Дмитрик О., Колісник А., Костенко Ю., Кучерявенко М., Рядінської В. та ін. Однак, в умовах сьогодення, залишаються дискусійними питання щодо компетенції контролюючих органів щодо адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації, що зумовлює подальший інтерес до цього питання.

Метою даної статті є дослідити правове регулювання компетенції контролюючих органів щодо адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації.

Результати

Відповідно до чинного законодавства, зокрема Податкового кодексу України (далі – ПК України), порядок адміністрування податків і зборів, порядок контролю за дотриманням вимог податкового та іншого законодавства покладено на контролюючі органи. Згідно зі статтею 41 ПК України до контролюючих органів відносяться податкові органи, митні органи [1]. Зосередимо увагу саме на податкових органах, до яких відносяться центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику (Державна податкова служба України – далі ДПС України) та його територіальні органи (державні податкові інспекції).

Повноваження та функції контролюючих податкових органів, розмежування повноважень та функціональних обов'язків визначаються ПК України та іншими законодавчими і підзаконними нормативно-правовими актами. Так, відповідно до

Положення про ДПС України [2], ДПС України це центральний орган виконавчої влади (далі – ЦОВВ), діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України (далі – КМ України) через Міністра фінансів. ДПС України реалізує державну податкову політику та політику щодо адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

З аналізу чинного законодавства України та підзаконних нормативно-правових актів випливає, що компетенція податкових органів має кілька складових, а саме: повноваження та функції. Повноваження податкових органів складаються з прав та обов'язків податкових органів та посадових осіб цих органів, включаючи дискреційні повноваження та адміністративний розсуд. Функції податкових органів, як основні напрями їх діяльності, розкриваються через мету та завдання.

Відповідно до пункту 3 Положення про ДПС України, її основними завданнями є:

- реалізація: державної податкової політики; державної політики з адміністрування єдиного внеску; державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, тютюнової сировини, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, пального; здійснення в межах повноважень, передбачених законом, контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків, зборів, платежів тощо;
- внесення на розгляд Міністра фінансів пропозицій щодо забезпечення формування: державної податкової політики; державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, тютюнової сировини, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального; державної політики з адміністрування єдиного внеску, а також у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань сплати єдиного внеску; здійснення контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків, зборів, платежів тощо.

Відповідно до покладених на неї завдань, ДПС України здійснює такі повноваження:

- вносить в установленому порядку на розгляд Міністра фінансів пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правових актів в цій сфері;
- розробляє проекти законів, актів Президента України, КМ України, Мінфіну та пропозиції щодо інших нормативно-правових актів з питань, що належать до сфери діяльності ДПС;
- здійснює адміністрування податків, зборів, платежів, єдиного внеску, у тому числі проводить відповідно до законодавства перевірки та звірки платників податків;
- здійснює контроль за: дотриманням вимог податкового законодавства, законодавства щодо адміністрування єдиного внеску та законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на ДПС; правомірністю бюджетного відшкодування податку на додану вартість; дотриманням виконавчими комітетами сільських, селищних рад та рад об'єднаних територіальних громад порядку прийняття та обліку податків і зборів від платників податків, своєчасністю і повнотою перерахування зазначених сум до бюджету; виробництвом, обігом та реалізацією підакцизних товарів, за їх цільовим використанням, забезпечує міжгалузеву координацію у цій сфері; контроль та забезпечує надання допомоги у стягненні податкового боргу в міжнародних правовідносинах за запитами компетентних органів іноземних держав;
- здійснює податковий контроль за встановленням відповідності умов контрольованих операцій принципу «витагнутої руки»;
- контролює своєчасність подання платниками податків передбаченої законом звітності, своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати податків, зборів тощо;

- здійснює: реєстрацію та веде облік платників податків, платників єдиного внеску, об'єктів оподаткування та об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням, проводить диференціацію платників податків; сервісне обслуговування платників податків, зокрема надає адміністративні послуги; прийом громадян, розгляд звернень громадян, платників податків, органів державної влади, правоохоронних органів, органів судової влади та інших суб'єктів права на звернення з питань, пов'язаних із діяльністю ДПС, та запитів на отримання публічної інформації;
- забезпечує: достовірність та повноту ведення обліку платників податків (платників єдиного внеску), об'єктів оподаткування та об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням; формування та ведення Державного реєстру фізичних осіб - платників податків, інших реєстрів, банків і баз даних, ведення яких покладено законодавством на ДПС; виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, з питань, що належать до компетенції ДПС України; взаємодію інформаційних систем ДПС України та Держмитслужби в режимі реального часу;
- застосовує до платників податків передбачені законом фінансові (штрафні) санкції (штрафи) за порушення вимог податкового законодавства чи законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на ДПС України;
- складає: стосовно платників податків протоколи про адміністративні правопорушення та виносить постанови у справах про адміністративні правопорушення у порядку, встановленому законом; звітність щодо стану розрахунків платників податків із бюджетом та сплати єдиного внеску, а також інших показників роботи за напрямками діяльності ДПС;
- звертається до суду у випадках, передбачених законом;
- проводить контрольні розрахункові операції до початку перевірки платника податків щодо дотримання ним порядку проведення розрахункових операцій та застосування реєстраторів розрахункових операцій;
- взаємодіє та здійснює обмін інформацією з органами державної влади, отримує інформацію/документи/матеріали від цих, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій та їх посадових осіб, зокрема від органів, які забезпечують ведення відповідних державних реєстрів (кадастрів); інформує органи державної влади про стан розрахунків платників з бюджетами та сплати єдиного внеску;
- надає індивідуальні податкові консультації, інформаційно-довідкові послуги з питань податкового законодавства та законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на ДПС України;
- подає Мінфіну узагальнену практику застосування законодавства з питань оподаткування, законодавства з питань сплати єдиного внеску та законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на ДПС тощо.

Зазнали змін протягом 2023 та 2024 роки повноваження контролюючих податкових органів (в тому числі в сфері цифровізації) щодо:

- забезпечення ведення обліку податків, зборів, платежів та єдиного внеску;
- застосування до банків, інших фінансових установ, небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей, які не подали відповідним контролюючим органам ДПС в установленій законом строк повідомлення про відкриття або закриття рахунків/електронних гаманців платників податків чи розпочали здійснення видаткових операцій за рахунком/електронним гаманцем платника податків до отримання повідомлення відповідного територіального органу ДПС про взяття рахунка/електронного гаманця на облік у ДПС, фінансових (штрафних) санкцій (штрафів) в установленому ПК України розмірі;

- здійснення: погашення податкового боргу, стягнення недоїмки із сплати єдиного внеску та інших платежів, контролю за справлянням яких покладено на контролюючі органи; управління податковими ризиками в межах повноважень, визначених ПК України;
- організації роботи та здійснення контролю за застосуванням арешту майна платника податків та/або зупинення видаткових операцій на його рахунках/електронних гаманцях у банку, іншій фінансовій установі, небанківському надавачу платіжних послуг/емітенті електронних грошей;
- організації у медіа роз'яснювальної роботи, пов'язаної із застосуванням законодавства з питань, що належать до компетенції ДПС України;
- організації та здійснення взаємодії та обміну інформацією з компетентними органами іноземної юрисдикції згідно із законодавством, міжнародними договорами України, у тому числі автоматичний обмін інформацією про фінансові рахунки для податкових цілей відповідно до Загального стандарту звітності та належної перевірки інформації про фінансові рахунки, який включає коментарі до нього (Common Standard on Reporting and Due Diligence for Financial Account Information (CRS), схваленого Радою ОЕСР 15.07.2014, звітами у розрізі країн міжнародних груп компаній (CbC) та автоматичний обмін інформацією відповідно до Угоди між Урядом України та Урядом США для поліпшення виконання податкових правил і застосування положень Закону США «Про податкові вимоги до іноземних рахунків» (FATCA), здійснення міжнародного співробітництва у податковій сфері;
- внесення пропозицій та розробка проектів міжнародних договорів України з питань оподаткування, укладення міжнародних договорів відповідно до наданих повноважень; забезпечення виконання зобов'язань за міжнародними договорами України з питань, що належать до компетенції ДПС України;
- забезпечення розвитку, впровадження та технічного супроводження інформаційно-комунікаційних систем і технологій, автоматизації процедур, організації впровадження електронних сервісів для суб'єктів господарювання, забезпечення функціонування електронного кабінету;
- забезпечення надання кваліфікованих електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації тощо.

Серед повноважень, якими було розширено їх перелік та доповнено чинні нормативно-правові акти у період після введення воєнного стану у 2023 та 2024 роках, слід відмітити такі повноваження контролюючих податкових органів:

- здійснює податковий контроль за контрольованими іноземними компаніями;
- забезпечує ведення та оприлюднення Реєстру керівників платників податків - боржників;
- інформує органи місцевого самоврядування про стан розрахунків з місцевими бюджетами;
- здійснює контроль за: своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування та сплати частини чистого прибутку (доходу) до бюджету державними та комунальними унітарними підприємствами та їх об'єднаннями, а також господарськими товариствами, у статутному капіталі яких є державна та/або комунальна власність; своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування та сплати до бюджету дивідендів на державну частку господарськими товариствами, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави, а також господарськими товариствами, 50 і більше відсотків акцій (часток, паїв) яких перебувають у статутних капіталах господарських товариств, частка держави в яких становить 100 відсотків; своєчасністю та повнотою сплати авансових внесків з податку на

прибуток підприємств платниками податку, які провадять діяльність з торгівлі валютними цінностями у готівковій формі;

- подає органам місцевого самоврядування звітність, визначену підпунктом 12.3.3 пункту 12.3 статті 12 ПК України, у тому числі щодо платників податків;
- здійснює заходи щодо забезпечення виконання прийнятих рішень про застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) до платників податків;
- здійснює комплаєнс у межах повноважень, визначених ПК України та інші повноваження, визначені законом.
- Серед основних прав, якими наділена ДПС України, слід зазначити право: проводити у визначеному законодавством порядку перевірку показників, пов'язаних із визначенням об'єктів оподаткування та із своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування та сплатою всіх передбачених ПК України податків, зборів, платежів тощо, дотриманням вимог законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на ДПС України;
- проводити перевірку правильності та повноти визначення фінансового результату до оподаткування згідно з бухгалтерським обліком відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;
- визначати у передбачених ПК України випадках суми податкових та грошових зобов'язань платників податків;
- аналізувати фінансовий стан платника податків, що має податковий борг, та стан забезпечення такого боргу податковою заставою;
- запрошувати платників податків для перевірки правильності нарахування та своєчасності сплати податків, зборів тощо;
- під час проведення перевірок у платників податків перевіряти документи, що посвідчують особу, а також документи, що підтверджують посаду посадових осіб та/або осіб, які фактично здійснюють розрахункові операції;
- отримувати: від платників податків документи в електронному вигляді; безоплатно від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та їх посадових осіб, а також від громадян та їх об'єднань інформацію, документи і матеріали щодо платників податків, фінансову і статистичну звітність у порядку та на підставах, визначених законом; від органів виконавчої влади необхідну інформацію, пов'язану з обчисленням та сплатою податків, зборів, платежів тощо;
- вимагати під час проведення перевірок виготовлення і надання засвідчених підписом платника податків копій первинних документів, залучення повноважних осіб для спільного з працівниками ДПС України зняття показань внутрішніх та зовнішніх лічильників, якими обладнані технічні пристрої, що використовуються у процесі провадження діяльності, яка перевіряється; та ін.

Серед новел 2024 року, слід акцентувати увагу на праві отримувати безоплатно від платників податків, а також від НБУ, банків, інших фінансових установ, небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей довідки у порядку та на підставах, визначених ПК України, з урахуванням законів, що визначають порядок розкриття зазначеними особами інформації, що містить банківську таємницю, таємницю надавача платіжних послуг, інформацію щодо дотримання встановлених Національним банком граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів у порядку, передбаченому Законом України «Про банки та банківську діяльність», а на підставі рішення суду - інформацію про обсяг та обіг коштів/електронних грошей на рахунках у банку/небанківському надавачу платіжних послуг, електронних гаманцях, інформацію про договори боржника про зберігання

цінностей або надання боржнику в майновий найм (оренду) індивідуального банківського сейфа, що охороняється банком.

Що ж стосується обов'язків, то, нажаль, у Положенні про ДПС України вони не виокремлені в окремий пункт.

Зазначені завдання та повноваження ДПС України корелюються з компетенцією податкових органів, яка закріплена в Податковому кодексі України. Не дивлячись на те, що в зазначених нормативно-правових актах взагалі не використано термін «цифровізація», однак прослідковується тенденція щодо цифровізації послуг, розвитку інформаційно-комунікаційних систем і технологій, роботи з електронними сервісами та платформами, базами даних, реєстрами, надання електронних послуг тощо.

В рамках виконання плану заходів щодо реалізації концептуальних напрямів реформування системи органів, що реалізують в тому числі і податкову політику [3], вдалося завершити підготовчі заходи розробки ІТ-проектів, що дало змогу запустити нові сервіси, впровадити Реєстр заяв про повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість, доопрацьовано інформаційно-телекомунікаційну систему «Податковий блок», запроваджено пілотний проєкт застосування новітніх моделей програмних та/або програмно-технічних комплексів для реєстрації розрахункових операцій, забезпечено доступ до сервісів системи електронного адміністрування податку на додану вартість тощо. Крім того, впроваджені механізми зупинення реєстрації податкової накладної / розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних та автоматизованого моніторингу відповідності податкових накладних / розрахунків коригування критеріям оцінки ступеня ризиків тощо.

На сьогодні забезпечено впровадження та функціонування еКабінету для реалізації платниками податків та контролюючими, в тому числі податковими, органами своїх прав та обов'язків, закріплених в ПК України та інших нормативно-правових актах. Станом на жовтень 2024 року понад 5,3 млн платників податків використовують сервіси приватної частини еКабінету (з них громадяни – 1,5 млн, самозайняті особи – 2,8 млн). ДПС України постійно здійснює розвиток та удосконалення еКабінету для платників податків, в тому числі через внесення змін до чинного законодавства (доступ 24/7 до реєстрів, податкової інформації у відповідній частині; запроваджено мобільний додаток «Моя податкова»; забезпечено можливість сплати фізичними особами податків та зборів з використанням платіжних систем, QR-коду; надано можливість використання хмарних підписів при авторизації та підписанні електронних документів; подання звітності в електронному вигляді з використанням електронної форми податкових документів, оприлюднених на офіційному вебпорталі ДПС України; сервіси для платників певних податків та зборів тощо). Удосконалення обслуговування платників податків були здійснені у партнерстві податкових органів з проєктом EU4PFM [4], в результаті чого було запроваджено відображення історії звернень клієнта, оновлено контакт-центр ДПС України, голосовий автовідповідач, запроваджено Єдиний інтерфейс робочого місця працівника контакт-центру тощо. Крім того, за підтримки цього проєкту, ДПС України впроваджує цифрові-рішення у сфері адміністрування податків (що відповідає кращим міжнародним практикам) і ввела ІТ-систему «Адміністративне та судове оскарження» (що передбачає автоматизацію розгляду скарг платників податків, супроводу справ в судах, здійснення контролю за строками розгляду документів та засідань, допомогу в підготовці документів з використанням шаблонів, використання ЕЦП тощо).

З метою виконання Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» ДПС України забезпечила оновлення версії безкоштовного ПРРО для IOS та Web, Windows та Android. Станом на вересень 2024 року майже 350 тис. суб'єктів господарювання зареєстрували 662 тис. ПРРО, а це у 2,5 рази перевищує класичні РРО (261 тис.) [5].

Запроваджено платформу податкових сервісів на Єдиному державному вебпорталі електронних послуг (Портал-Дія), що дає інтеграцію з проектами eПідприємець, eРезидент, eМалютко; запроваджено цифровий реєстраційний номер платника податків (eРНОКПП); можливість сплати податків, подання декларацій для певних ФОП, отримання довідок про доходи/ сплачені податки; створено модуль «ДРФО» територіального рівня для онлайн реєстрації фізичних осіб у Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків; сервіс «Шеринг документів».

Крім того, запроваджено та функціонує автоматизований обмін інформацією з іншими суб'єктами інформаційних відносин засобами СЕВ ДЕІР Трембіта. Дана система електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів дозволяє автоматизований обмін ДПС України за допомогою вебсервісів з такими суб'єктами, як Міністерство юстиції, Міністерство цифрової трансформації, Міністерство освіти і науки, Міністерство фінансів, Міністерство соціальної політики, Державної міграційної служби, НАЗК, НАБУ, ДСА тощо. І цей перелік постійно розширюється. СЕВ ДЕІР «Трембіта» забезпечує швидкий обмін даними між реєстрами та державними органами, дозволяючи отримувати електронні послуги та генерувати документи без черг і бюрократії. За понад 5 років роботи цієї системи було здійснено більше 10 мільярдів операцій, зекономлено українцям понад 38 мільярдів гривень на поїздках до установ та ксерокопіях, а також збережено понад 124 тисячі років часу, який люди витратили б на черги та заповнення заяв від руки [6].

Відповідно до Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року [7] одним з основних завдань у стратегічні цілі 1 «Централізація управління ІТ шляхом впровадження єдиних ІТ-стандартів, розбудова Єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи управління державними фінансами» є створення єдиного сховища даних Мінфіну та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується і координується КМ України через Міністра фінансів, шляхом інтеграції інформаційних ресурсів, в тому числі, податкової сфери з подальшою інтеграцією з іншими державними інформаційними ресурсами, зокрема державними реєстрами, а у стратегічній цілі 3 «Реалізація першочергових проектів для забезпечення виконання пріоритетних завдань Стратегії» - зазначено завдання щодо удосконалення інформаційно-телекомунікаційної системи «Податковий блок»; збільшення зручності та якості сервісу для платників податків, зменшення часових витрат платників податків та співробітників податкових органів шляхом переходу платників податків до користування онлайн-каналами, зменшення кількості помилок під час заповнення податкових декларацій, забезпечення його інтеграції з Єдиним державним вебпорталом електронних послуг та його мобільним додатком тощо.

Впровадження сучасних цифрових рішень дозволяє спростити адміністрування податків і зборів (податкове адміністрування), робить процес більш прозорим, ефективним та зручним для платників податків. Така позиція закріплена в Національній стратегії доходів, яка є ключовим документом, що визначає напрями розвитку та удосконалення податкової системи України і містить серед ключових стратегічних цілей не тільки макроекономічну стабільність, гармонізацію з ЄС, довіру та прозорість, податкову культуру, а й цифровізацію [8]. Крім того, Україна підписала угоду з ЄС про участь у програмі «Цифрова Європа» (2021-2027), що спрямована на розширення співробітництва між ЄС та Україною з питань оподаткування (надання Україні підтримки у розробці та функціонуванні центральних ІТ-систем відповідно до вимог ЄС, сприяння обміну інформацією та адміністративному співробітництву тощо) та має на меті налагодження взаємовигідного співробітництва з метою зміцнення та підтримки розгортання надійних та безпечних цифрових можливостей у сфері високопродуктивного комп'ютерного інтелекту, кібербезпеки; передових

цифрових навичок; розгортання й оптимального використання цифрових потужностей та інтеперабельності, а також сприяння впровадженню та доступності цифрових рішень [9]. У зв'язку з цим для податкових органів передбачено обмін досвідом та навчання для підвищення ефективності та зменшення адміністративного тягаря для платників податків; розширення правил європейської податкової прозорості на цифрові платформи та обмін інформацією про доходи, отримані продавцями на цих платформах тощо. А це в свою чергу потягне удосконалення нормативно-правових актів для вирішення зазначених проблем, здійснення заходів інтеграції інформаційно-комунікаційних систем ДПС України із системами ЄС.

Також до пріоритетних напрямів та завдань цифрової трансформації ДПС України слід віднести: запровадження нових шляхів електронної інформаційної взаємодії між Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань та інформаційними, інформаційно-комунікаційними, електронними комунікаційними системами ДПС; забезпечення електронної інформаційної взаємодії між місцевими фінансовими органами та ДПС України щодо встановлених місцевих податків та/або зборів та податкових пільг із сплати місцевих податків та/або зборів через інформаційно-аналітичну систему управління плануванням та виконанням місцевих бюджетів «LOGICA»; розроблення, дослідну експлуатацію та впровадження інформаційно-комунікаційної системи електронного аудиту «eАудит»; розвиток Порталу Дія в частині інтеграції електронного кабінету платника податків, забезпечення проведення автоматичної перевірки відомостей про кінцевого бенефіціарного власника засобами Порталу Дія з використанням відомостей з Єдиного державного демографічного реєстру, Державного реєстру фізичних осіб - платників податків [10].

Висновки

Підсумовуючи, слід зазначити, що компетенція контролюючих податкових органів щодо адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації регулюються багатьма нормативно-правовими актами, від законодавчих до підзаконних, від міжнародних до національних. Протягом останніх років досягнуто значного прогресу в розбудові системи контролюючих органів, податкового адміністрування, забезпечення цифровізації та автоматизації відповідних процесів тощо. Контролюючі податкові органи досягнули значного прогресу в реалізації державної податкової політики, впровадженні цифрових технологій щодо адміністрування податків і зборів (податковому адмініструванні).

Цифровізація адміністрування податків і зборів приводить до значних змін у правовому регулюванні цієї сфери, спричиняє прийняття нових норм щодо обміну податковою інформацією між відповідними контролюючими органами як на національному рівні, так і на міжнародному. З метою врахування сучасних новітніх технологій, забезпечення справедливої та ефективної податкової системи, цифровізація адміністрування податків і зборів вимагає також комплексного підходу до оновлення податкового законодавства, в тому числі з питань компетенції контролюючих податкових органів. Крім того, серед основних заходів, які слід реалізувати, треба зазначити наступні: забезпечення цифрової гігієни; виявлення, реєстрації та реагування на інциденти інформаційної безпеки; в системі організації та проведення документальних та фактичних перевірок удосконалити цифровізацію шаблонів організаційних документів, пов'язаних із проведенням таких перевірок; ввести розроблене програмне забезпечення щодо цифровізації формування матеріалів фактичних перевірок; розширити компетенцію контролюючих податкових органів та уточнити повноваження цих органів в сфері оподаткування, доповнивши відповідними повноваженнями і Положення про Державну податкову службу України і Податковий

кодекс України; поліпшити координацію та взаємодію на рівні формування та реалізації державної податкової політики через розширення повноважень податкових органів з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій та цифровізації ЦОВВ та місцевих ОВВ; постійно підвищувати кваліфікацію персоналу контролюючих податкових органів та професійних навичок, необхідних для виконання їх посадових обов'язків із цифровізації матеріалів фактичних перевірок, а також визначення потреб у підготовці персоналу та програм підвищення кваліфікації/навчальних програм. Також, слід чітко відокремити функції з реалізації державної податкової політики та функції з адміністрування інформаційно-комунікаційних систем та баз даних ДПС України; затвердити план цифрового розвитку у відповідності до Національної стратегії доходів до 2030 року. Контролюючі податкові органи мають відповідати сучасним викликам за рахунок перетворення на цифровий орган, що орієнтований на платників податку, відповідає стратегії України «Держава в смартфоні» та вимогам ЄС.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n1075>.
2. Положення про Державну податкову службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text>.
3. Деякі питання реалізації концептуальних напрямів реформування системи органів, що реалізують державну податкову та митну політику: Розпорядження КМ України від 05.07.2019 № 542-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/542-2019-%D1%80#n12>.
4. Програма з управління державними фінансами в Україні (EU4PFM). URL: <https://mof.gov.ua/uk/eu4pfm>.
5. Кількість зареєстрованих в Україні ПРО/ПРРО. URL: <https://cvp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark>.
6. Швидкий обмін даними між реєстрами: «Трембіта» здійснила 10 млрд транзакцій. URL: https://delo.ua/news/svidkii-obmin-danimi-miz-rejestrami-trembita-zdiisnila-10-mlrd-tranzakcii-441325/#google_vignette.
7. Стратегія здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року: Розпорядження КМ України від 17.11.2021 № 1467-р URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-%D1%80?find=1&text=%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD#w1_1.
8. Національна стратегія доходів до 2030 року: Розпорядження КМ України від 27.12.2023 № 1218-р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D0%B4%D0%BE%D1%85%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%B2_2030.pdf.
9. Угода між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021-2027): Угода від 05.09.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-22#Text.
10. Деякі питання цифрової трансформації: Розпорядження КМ України від 02.08.2024 № 735-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/735-2024-%D1%80?find=1&text=%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BA#n10>.

